

SELETUSKIRI

haridus- ja teadusministri käskkirja

„Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse

„Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine

kõigil haridustasemetel“ elluviimiseks“ eelnõu juurde

I Sissejuhatus

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2014–2020 struktuuritoetuste seaduse (STS) § 16 lõike 1 alusel ning kooskõlas Vabariigi Valitsuse 13. veebruari 2014. a korraldusega nr 59 „Eesti elukestva õppe strateegia 2020 heakskiitmine“. Meetme tegevus toetab Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (edaspidi EÕS) strateegiliste eesmärkide, sealhulgas „Ettevõtlikkust arendav õpikäsitus on rakendatud kõigil haridustasemetel ja -liikides“ ning „Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus“ saavutamist. Toetuse andmise tingimused on meetme „Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi“ üks tegevustest.

Meetme tegevusega toetatakse EÕS-i 1. eesmärgi „Muutunud õpikäsitus“ meetmete 1.1. „Õppe sisu ja mahu vastavusse viimine õppekavades seatud eesmärkide ja õpitulemustega (sh võtmepeadevustega)“ ja 1.4. „Õpikäsituse rakendamist toetavate koostöövormide loomine ja toetamine“ eesmärkide täitmist. Samuti panustatakse EÕS-i 3. eesmärgi „Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus“ meetme 3.2. „Põhi- ja keskhariduse järgse õppe korraldamine lähtuvalt töömaailma vajadustest“ tegevuste elluviimisele.

Meetme tegevus on EÕS-i „Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi“ lisa ja panustab muuhulgas EÕS-i üldharidus-, kutseharidus-, kõrgharidus-, õpetajate ja koolijuhtide koolituse ja digipöörde programmi.

Meetme tegevuse lähtealus on samuti Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“, Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti“ ning „Ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020“.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja teadusministeeriumi nõunik Karin Jaanson, e-post karin.jaanson@hm.ee, tel 7350 238; Sihtasutuse Archimedes kõrghariduse arenduskeskuse juhataja Urve Vool, e-post: urve.vool@archimedes.ee, tel 7 300 802; Haridus- ja teadusministeeriumi tõukefondide osakonna rakendusjuht Reelika Luhtaru, tel 735 0279, e-post reelika.luhtaru@hm.ee, ning Haridus- ja teadusministeeriumi programmijuht Kristi Ploom, tel 735 0277, e-post kristi.ploom@hm.ee.

Meetme tegevuse taust, vajalikkuse põhjendus

Kiirelt muutuv maailmas toimetulemiseks on koolilõpetajate ettevõtlikkus, teadmised ja oskused, mis võimaldavad tegutseda aktiivse kodanikuna ja näha ettevõtlust isikliku karjäärivalikuna, kriitilise tähtsusega. Seetõttu on Euroopa Liit, OECD ja Maailma Majandusfoorum viimastel aastatel hariduspoliitika kujundajatele soovitusi andes rõhutanud vajadust arendada ettevõtlikkust ja ettevõtlusõpet süsteemselt ja haridustasemetel üleselt, pidades ettevõtlushariduse edu võtmeks haridussüsteemi väliste partnerite kaasamist.

Õppijate ettevõtlikkuse kujundamine ja toetamine ning kõigil haridustasemetel ettevõtlusõppes osalemiseks võimaluste loomine suurendavad ühiskonnas nende inimeste hulka, kes suudavad ja tahavad muuta ideed tegelikkuseks nii isiklikul, kohaliku kogukonna kui ka riigi tasandil. Noorte

ettevõtlikkuse arendamine toetab nii ettevõtlusaktiivsuse kasvu kui ka suurendab inimeste toimetulekut igapäevaelu probleemide lahendamisel, aktiivset osalust ühiskonna otsustusprotsessides ja ideede elluviimises. Seetõttu peab ettevõtliku mõtteviisi ja hoiaku kujundamist toetama kõigil haridustasemetel ning see peab muutuma õppe loomulikuks osaks.

Eesti arengut, sealhulgas uute töökohtade loomist takistab muude tegurite seas elanike vähene ettevõtlikkus. Eestis on OECD andmetel üks ettevõtja saja hõivatud naise kohta ja viis ettevõtjat saja hõivatud mehe kohta. Nende näitajate poolest jääme maha nii vaadeldud 34 riigi keskmistest kui ka Soome vastavatest näitajatest (kaks naisetevõtjat, kuus meesettevõtjat).¹ Paljudel inimestel jääb puudu ettevõtlusega tegelemiseks vajalikke teadmisi ja oskusi ning ideid ja julgust. Tööandjate jaoks on aga suur probleem koolilõpetajate oskused tööturule sisenemisel. Maailma Majandusfoorumi globaalse konkurentsivõime raporti kohaselt (WEF 2012) on Eesti tööandjad väljendanud oma rahulolematust koolilõpetajate üldoskuste ja praktilise kogemuse vähesuse tõttu ning pidanud seda majandusarengu peamiseks piduriks². Kõik PISA uuringud (2006, 2009, 2012) on näidanud, et Eestis jõuab kõrgematele oskustasemetele vähem õpilasi kui teistes tippriikides ning Eesti õpilaste vähene loovus, probleemilahendusoskus ja välja arendamata võimekus võivad saada takistuseks riigi jätkusuutlikkuse tagamisel.

Euroopa Liidus läbiviidud uuringu kohaselt toetab Eesti haridussüsteem õpilaste ettevõtliku hoiaku kujunemist vähem kui ELis keskmiselt (Eestis 48% ja EL keskmine 50%). Veelgi rohkem jääme selles osas maha naaberriikidest. Soomes oli haridussüsteemi osa ettevõtliku hoiaku kujundamisel 64%, Taanis 54%, Rootsis 54%, Norras 76%, Lätis 55% ja Leedus 60 %.³

2012. a Globaalse Ettevõtlusmonitori (ingl Global Entrepreneurship Monitor, edaspidi GEM, mis uurib ja mõõdab ettevõtlusaktiivsust maailma riikides) uuringust⁴ selgub, et ligi kolmandik Eesti elanikkonnast on kas ametliku tasemeõppe raames või spetsiaalse koolituse või kursuse vormis ettevõtlusõppes osalenud. Paljude ekspertide hinnangul on ettevõtlusalase hariduse ja koolituse ebapiisavus ettevõtluse arengut takistavaks teguriks. Peamiselt märgiti ettevõtlusõppe puudulikkust, koolihariduse formaalsust ja loominguilisuse puudumist õppetöös. Probleeme nähakse ka alg- ja põhikoolitasandi õppes, kus ei pöörata tähelepanu ettevõtlikkuse, loovuse, iseseisvuse ega algatusvõime arendamisele. Kõige nõrgemaks hinnati kiirekasvuliste ettevõtete käivitamise ja juhtimise jaoks vajalikke teadmisi. **Ekspertide ettepanekutest ligi kaks viiendikku soovitasid pöörata haridussüsteemis rohkem tähelepanu ettevõtlusalaste teadmiste suurendamisele nii kohustusliku õppekava kui ka koolitajate taseme tõstmise kaudu. Ekspertid tõid välja vajaduse tõsta koolitajate hulgas praktikute osakaalu ja vajadust „tagada kvaliteetse ettevõtlushariduse kättesaadavus kõigil haridustasemetel ning teha see osadel ka kohustuslikuks”.**

Üldhariduse tasemel ja ka kutseõppes sõltub ettevõtlikkuse kujundamine ja ettevõtlusõppe rakendamine ning nende mõju ulatus õpetaja suutlikkusest ja tahtest rakendada õpetamisel üldõpetuslikke põhimõtteid. Samas sõltub õpetajate ettevõtlikkus- ja ettevõtluspädevuse arendamine õpetaja enda tahtest ning kooli juhtkonna soovist ja huvist seda valdkonda edendada ja õpetajat toetada. Koolis puudub selge arusaam, milline peaks olema ettevõtlusõppe täpne roll või eesmärk erinevates vanuseastmetes, segadust tekitavad valdkondlikud mõisted: mis on ettevõtlikkus, mis on vahet ettevõtlus- ja majandusõppel jm. Praeguse ettevõtlusõppe tunnimahu ja ainekava kasutusaktiivsuse juures õpetab ettevõtlust enamasti mõne teise aine õpetaja. Erinevatele aineõpetajatele on vähe täienduskoolitusi ettevõtluse ja ettevõtlikkuse lõimimiseks ning koolituste pakkumine ei ole süsteemne.

---

¹ OECD: Entrepreneurs as a percentage of the total employed population, by gender, 2010 <http://skills.oecd.org/useskills/documents/34aentrepreneursasapercentageofthetotalemployedpopulationbygender.html>

² <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2012-2013/>

³ Uuringu lõppraport

<http://www.arengufond.ee/upload/Editor/Publikatsioonid/Arengufond%20GEM%20uuringu%20raport.pdf>

Ettevõtlusõpe on kõikides kõrgkoolides küll kättesaadav, kuid selle tase kõigil õppe tasanditel ning atraktiivsus, sh praktikute kaasamine ja praktilise õppe osakaal, on ebapiisav. Kõrgkoolid on teadvustanud ettevõtlikkuse ja ettevõtluse olulisust ning seadnud oma arengukavades eesmärgiks muutuda organisatsioonina ettevõtlikuks. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata disaini teemale ja interdistsiplinaarsete rühmade loomisele. Kõrgkoolides õpikäsitlemise muutmiseks on vaja tegeleda kõigi õppetööd läbiviivate töötajate hoiakute kujundamisega, tutvuda teiste riikide parimate kogemustega ning kaasata väliseksperte ülikooli töötajate ja õppejõudude koolitamiseks. Oluline on ka ettevõtlikkust toetav laiapõhjaline teavitustöö.

Väga oluline on pöörata õpetajakoolituses senisest suuremat tähelepanu ettevõtlikkuspädevuste arendamisele ja praktilisele, mille ajal noorel on võimalik näidata initsiatiivi praktilise tegevusena või projekti juhtimisel ja läbiviimisel.

Siiani on vähe tähelepanu pööratud ettevõtlusõppejõudude kvalifikatsiooni tõstmisele ja uute õppejõudude koolitamisele. Kuna ettevõtlusõpe on kogemuspõhine ja järgib ettevõtlusprotsessi loogikat, siis on vaja ka pädevaid õppejõude, kes suudaksid üliõpilasi suunata lähtuvalt protsessist ja konkreetse idee ettevõtlusvaldkonna spetsiifikast. Samuti on oluline erinevate haridusasutuste vaheline koostöö, mis tagaks üliõpilasmeeskondade koostöö ja multidistsiplinaarsuse.

Eestis tegeleb ettevõtlikkuse ja ettevõtlushariduse arendamisega erinevates vormides palju erinevaid institutsioone, paraku puudub ettevõtluspädevuste arendamises süsteemsus ja meetodiline liider. Ettevõtlusõppel kui noorel õppedistsipliinil puudub usaldusväärsus. Puudub ettevõtlikkuse teema aineülene käsitus ja ettevõtlusõppe moodulid õpetajakoolituses, et valmistada ette õpetajaid, kes oskavad aineüleselt õppurites ettevõtlikkust kujundada ja ettevõtlusõpet läbi viia. Koostöö õppetöö läbiviimisel kooli ja kohaliku omavalitsuse ning piirkondlike ettevõtete vahel on ebapiisav. Olemasolev õppevara on puudulik ja vajab kaasajastamist.

Kaasaegne ettevõtlusõpe peab käsitlema ettevõtte loomise või selle arendamise protsessi komplekselt, andes õppuritele arusaamise ettevõtjast, ettevõtlikkusest (huvi, hoiakud, innovaativsus) ning ettevõttest, selle toimimisest ja ettevõtte majandustegevuse erinevatest külgedest. Et seda saavutada, on vaja arendada ettevõtlikkuse teema aineülest käsitlemist õpetajakoolituses. Kõikidel haridustasemetel on vajalik toetada ettevõtlikkuse kujundamist ja töötada välja ettevõtluse valdkonna valikmoodulid, õppemetoodika ja õppevara, kaasata õppeprotsessi senisest enam väliseid partnereid, sh ettevõtjaid, arendada eelinkubatsioonisüsteemi, et see oleks ühiselt kasutatav kutse- ja kõrghariduses, ning tõsta nii koolijuhtide, õpetajate kui ka õppurite teadlikkust ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe olulisusest töömaailma suundumisel.

Oluline on ettevõtlusõppe läbiviimisele kaasata ettevõtjaid, kes saavad pakkuda oma praktilise kogemuse baasil uut teadmist nii õppuritele kui ka õppetööd läbiviivatele spetsialistidele. Sageli jääb ettevõtjal puudu pedagoogilistest ja didaktilistest oskustest. Selleks on vaja töötada välja ja rakendada ettevõtjate pedagoogiliste oskuste täienduskoolituse moodul ja läbi viia koolitusi.

Et tagada efektiivne ettevõtlikkuse kujundamine ja toetamine ning ettevõtlusõppe rakendamine kõigil haridustasemetel, on vaja koondada ja arendada kõrgkoolide ning ettevõtlikkuse arendamise ja ettevõtlusõppega tegelevate organisatsioonide vastavaid pädevusi haridussüsteemis rakendamiseks ning toetada pädevuste arendamist kõrgkoolide koostöövõrgustiku tegevuste kaudu. Parima tulemuse saavutamiseks on vaja koguda ja vahendada teadmisi ja kogemusi nii Eestist kui ka mujalt maailmast, kohandada neid kohalikele oludele ja toetada nende rakendamist. Vaja on usaldusväärset informatsiooni ettevõtlusõppe rakendamise kohta (üksikasjalik tagasiside tegevuste tulemuslikkuse ja kvaliteedi kohta erinevate sihtrühmade perspektiivist uurituna). Ettevõtlusõppe tulemuslikkuse mõõtmise meetoodika arendamisega tegelevad mitmed rahvusvahelised uurimiskeskused ja ülikoolid. Parima praktika loomiseks tuleb teha koostööd rahvusvaheliste uurimiskeskustega. Uurimused peavad andma ka vastuse, milline on praegu ja milline võiks olla tulevikus ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamise mõju Eesti majandusele, ka erinevate ettevõtlusvaldkondade lõikes.

II Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

1. Meetme tegevuse reguleerimisala on kirjeldatud eelnõu punktis 1.

Meetme tegevust viiakse ellu EÕS-i rakendamiseks ning „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna 1 „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ eesmärgi 5 „Õpe kutse- ja kõrghariduses on suuremas vastavuses tööturu vajadustega ning toetab ettevõtlikkust“ tulemuste saavutamiseks.

Eelnõu koostamisel on aluseks perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 13 (edaspidi struktuuritoetuse seadus).

2. Meetme tegevuse rakendusasutus ja -üksus on nimetatud eelnõu punktis 2.

Rakendusasutus on Haridus- ja teadusministeeriumi tõukefondide osakond ja rakendusüksus SA Innove.

3. Meetme tegevuse elluviija ja partnerid on nimetatud punktis 3.

Elluviija on Haridus- ja teadusministeerium. Vastavalt seadusele (STS § 24) lasuvad elluviijal toetuse saaja kohustused, sh kohustub elluviija 1) tagama projekti elluviimise ettenähtud tingimustel ja kavandatud tulemuste saavutamise, 2) tagama projekti elluviimiseks vajaliku kvalifikatsiooniga isikute olemasolu, 3) tõendama kulude abikõlblikkust, 4) hindama kavandatud tulemuste saavutamist ning 5) tagama elluviidavate tegevuste kooskõla seirekomisjoni kinnitatud üldiste valikukriteeriumidega.

Elluviija ülesanne on meetme tegevuste kogumi juhtimine ning kooskõla ja sünergia tagamine nii antud meetme tegevuse raames kui ka teiste elukestva õppe strateegia eesmärkide ja tegevustega. Elluviija jälgib meetme tegevuse sisulist täitmist ja vastavust püstitatud eesmärkidele ning analüüsib koostöös juhtpartneritega meetme tegevuse tulemuste saavutamist, kaasates rakendusasutust.

Elluviija kinnitab meetme tegevuse aasta tegevuskava ja eelarve. Samuti tagab elluviija, et toetust kasutatakse sihtotstarbeliselt abikõlblike kulude katteks, mis on vajalikud meetme tegevuse eesmärgi ja tulemuste saavutamiseks, ning rakendab meetme tegevust vastavalt kinnitatud tegevuskavale ja eelarvele, kogub andmeid meetme tegevuse aruandluse jaoks ja esitab rakendusüksusele aruanded vastavalt kehtivale korrale.

Elluviija kutsub kokku meetme tegevuse **juhtkomitee**, kelle ülesanded ja vastutus kehtestatakse käskkirjaga. Juhtkomitee ülesanne on jälgida meetme tegevuses püstitatud eesmärkide täitmist ja nende suunas liikumist ning vajaduse korral teha elluviijale ettepanekuid muudatusteks või algatada meetme tegevuse muutusi. Juhtkomitee kiidab heaks meetme tegevuse aastase tegevuskava ja eelarve, mille projektile on oma arvamuse lisanud ettevõtlusõppe koostöökogu. Vajadusel teeb juhtkomitee ettepanekud eelarve ja tegevuskava muutmiseks.

Juhtkomitee on üheksaliikmeline, tööd juhib esimees, kelle ülesandeid täidab Haridus- ja teadusministeeriumi esindaja. Juhtkomitee töövorm on koosolek. Vajaduse korral võib otsuste tegemisel kasutada elektroonilist hääletamist. Juhtkomitee koosolekuid teenindab meetme tegevuse elluviija. Juhtkomitee koosseisu kuuluvad:

- 1) viis Haridus- ja teadusministeeriumi esindajat (sh üks üldhariduse, kutsehariduse ja kõrghariduse osakonna esindaja ning õpetaja- ja noorteosakonna esindaja),
- 2) üks Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi esindaja,
- 3) üks Eesti Kaubandus-Tööstuskoja esindaja,
- 4) üks Eesti Tööandjate Keskliidu esindaja,
- 5) üks Teenusmajanduse Koja esindaja.

Juhtkomitee heaks kiidetud tegevuskava ja eelarve alusel kinnitab elluviija käskkirja punktis 13.2.1. nimetatud järgmis(t)e eelarveaasta(te) tegevuste detailse kirjelduse ja sellele vastava eelarve haridus- ja teadusministri käskkirja lisana. Lähtuvalt juhtkomitee heakskiidetud tegevuskavast ja eelarvest lepib elluviija partneritega kokku tegevuskava ja eelarve partnerluslepingute lisadena. Vajadusel võib elluviija teha osapooltele ettepaneku tegevuskava ja eelarve või selle projekti muutmiseks. Osapoolte ettepanekuid arvesse võttes võib elluviija algatada partnerluslepingu muutmise, kui on oht, et partner ei suuda tegevusi ettenähtud aja ja eelarvega ning kokkulepitud mahus ellu viia.

Elluviija kaasab tegevuste elluviimise **partnerid**, kelle ülesanne on vastavalt kinnitatud tegevuskavale tegevuste elluviimine selleks vajaliku pädevustega isikute poolt, partnerluslepingus kokkulepitud ressursidega. Partnerid on kõik Eesti ülikoolid (Tartu Ülikool, Tallinna Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia; Estonian Business School (edaspidi EBS)), Ettevõtluskõrgkool Mainor (edaspidi Mainor), SA Innove hariduse agentuur, Ida-Viru Ettevõtluskeskus (IVEK), kes esindab maakondlikke arenduskeskusi, ja Sihtasustus Junior Achievement Eesti (JA).

Kõrgkoolid koos SA Innove hariduse agentuuri, IVEK ja JA-ga töötavad välja mooduleid ja õppevara, ning osalevad ettevõtluse ja ettevõtlikkuse alase teadlikkuse suurendamise tegevustes (tegevused 7.1, 7.6). Kõrgkoolid koos SA Innovega viivad läbi õpetajate täienduskoolitusi (tegevus 7.2.), vajadusel kaasatakse IVEK ja JA. Kõrgkoolid arendavad ettevõtlusõppe ja ettevõtlikkuse alaseid teadmisi ja oskusi kõigile haridustasemetele, arendavad vastavaid pädevusi kaasates vajadusel SA Innove ja kolmandaid osapooli (tegevused 7.4, 7.5). SA Innove hariduse agentuur kaasab üld- ja kutsehariduse tasemel kooliväliseid partnereid (IVEK, JA ning vajadusel kõrgkoolid ja kolmandad osapooled) õppeprotsessi (tegevus 7.3). Antud tegevusest rahastatakse projekte, millesse on kaasatud koolivälised partnerid. Kooliväliste partnerite kaasamise korraldamisel on eeskujuks võetud Flandria näide, kus juba ennast tõestanud partnerid (JA) on struktuursed partnerid, keda rahastatakse igaaastase tegevuskava alusel, ning uusi ideid ja võimalikke uusi partnereid kaasatakse projektikonkursi kaudu (tegevus 7.3.2.). Seega on meetme tegevus avatud ka teistele võimalikele partneritele. Juhul kui need tõestavad avatud taotlusvooru kaudu rahastatavate projektidega oma võimekust ja pädevust, on hiljem võimalik partnereid lisada.

Vajadusel kaasab elluviija meetme tegevusse täiendavaid partnereid. Elluviija ja partnerid võivad vajadusel kaasata tegevuste elluviimise kolmandaid osapooli (mitte partnereid), järgides riigihangete seadust.

Partnerite ülesanne on tagada aastas tegevuskavas ja eelarves ning partnerluslepingus kokkulepitud tegevuste elluviimine kokkulepitud ressursidega (sh vajaliku kvalifikatsiooniga inimesed, eelarve, tähtajad), või vajadusel teha ettepanek partnerluslepingu muutmiseks.

Ülikoolid on valitud partneriteks, sest neile on ülikooliseadusega § 4 (2) lisaks õppetöö läbiviimisele antud ülesanne „edendada ka teadusi ja kultuuri ning osutada ühiskonnale vajalikke õppe- ja teadus- ning muul loometegevusel põhinevaid teenuseid“. Seega on ülikoolide vastutus ühiskonna ees märksa suurem kui pelgalt õppetöö läbiviimine.

Erakõrgkoolid EBS ja Mainor on valitud partneriteks, sest neil on ainsana eraõiguslikest kõrgkoolidest tähtajatu õppe läbiviimise õigus ärianduse ja halduse õppekavagrupid kõrghariduse esimesel ja teisel astmel. Seega on tegu tunnustatud kvaliteediga ettevõtlusõppe valdkonnas. Lisaks on mõlemad kõrgkoolid saanud institutsionaalsel akrediteerimisel maksimaalselt positiivse tulemuse – kõik hindamisvaldkonnad vastavad nõutavale tasemele (esitatud kõrgharidusstandardis § 6). Mõlemad kõrgkoolid on kõrgkoolide koostöövõrgustiku liikmed, kes on alla kirjutanud koostöömemorandumile ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamiseks Eestis. Teisi nendega võrreldavad erakõrgkoolide ärianduse ja halduse valdkonnas Eestis ei ole.

EBSil on tugev ettevõtlusõppe pädevus, mida on vaja meetme tegevuse elluviimisel. Kõrgkoolis on bakalaureuse tasemel võimalik omandada ettevõtluse ja ärijuhtimise diplom ning magistritasemel ettevõtluse magistrakraad. 2014/15. õppeaastal õpib EBS-s kokku ligi kolmandik (31%) kõikidest bakalaureuseõppe ärianduse ja halduse valdkonna tudengitest ning 13% kõikidest sama valdkonna magistriõppe tudengitest, sh on EBS ainuke erakõrgkool, mis pakub vastava valdkonna bakalaureuseõpet; magistriõpet pakub peale EBS veel Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, kus õpib 3% kõikidest ärianduse ja halduse magistriõppe tudengitest, ja Euroakadeemia (vastav osakaal 1%).

Mainor on ainuke rakenduskõrgkool Eestis, mis on spetsialiseerunud ettevõtlusõppele, mistõttu koolil on meetme tegevuse elluviimiseks eelkõige rakenduskõrghariduse tasemel vajalik pädevus. Kõrgkoolis õpib ligi kolmandik (30%) kõikidest Eesti rakenduskõrgharidusõppe ärianduse ja halduse valdkonna tudengitest. Teiste kõrgkoolide (sh riigikoolid ja avalik-õiguslikud ülikoolid) osatähtsus õppurite arvus mõõdetuna on selles valdkonnas igapähe alla viiendiku. Seega on Mainoril suurim „turuosa“ antud valdkonnas rakenduskõrgharidusõppe pakkujana. Erakõrgkoolidest pakub ärianduse ja halduse valdkonna rakenduskõrgharidusõpet ka Euroakadeemia, kelle vastav osakaal on alla 6%.

IVEK ja JA on valitud partneriteks, sest nad on juba aastaid riigi toel ulatuslikult tegelenud ettevõtlikkust arendava õpikäsitluse rakendamise ja ettevõtlusõppe läbiviimisega ning kasutavad maailmas levinud ja tunnustatud meetodeid.

JA-l on Eestis *Junior Achievement Worldwide*'i litsentsilepingu alusel ainuõigus kasutada ettevõtlikkust kujundavaid ja ettevõtlusõppe meetodikaid (nt õpilasfirmade programm, seitse sammu). Seega on JA ainuke organisatsioon Eestis, kes viib ellu Euroopa suurima ettevõtlusõppe programmide pakkuja, ülemaailmselt tunnustatud *Junior Achievement – Young Enterprise*'i põhimõtteid. Tegu on aastast 1919 väljaarendatud ja ülemaailmselt rakendatavat ettevõtlusõppe meetodikat levitava organisatsiooniga. JA-d kasutatakse laialdaselt näiteks ka Põhjamaades. Tegu on ainukese organisatsiooniga, kes koordineerib õpilasfirmade loomist ja võistlusi ning kel on selles aastatepikkune kogemus. Praktilise ettevõtlusõppe läbiviimine omakorda ei oleks õpilasfirmadeta võimalik. JA tegeleb majandus- ja ettevõtlusõppe organiseerimise ja läbiviimisega, s.h õpilasfirmade programmi rakendamisega Eesti koolides, juba 1994. aastast ning on rohkem kui 20 tegevusaasta jooksul tõestanud rakendatavate programmide edukust. Organisatsioon on jõudnud enam kui 200 kooli ning nende toel on registreeritud enam kui 2000 õpilasfirmat. 11 aasta jooksul Euroopa õpilasfirmade võistlustel osaledes on saavutatud kuus esikolmiku kohta ning kahel korral peavõit (2009. ja 2013. a.).

IVEK koordineerib ettevõtlikkusõppe valdkonna raames maakondlike arenduskeskuste võrgustiku tegevusi. Maakondlikud arenduskeskused on järjepidevalt tegutsevad iseseisvad sihtasutused vastavalt Vabariigi Valitsuse 2003. aastal kinnitatud maakondlike arenduskeskuste võrgustiku kontseptsioonile. Võrgustik toimib koordineerimiselepingu alusel koostöövõrgustikuna (seltsing/klaster), mis tegutseb ühiste eesmärkide saavutamiseks ühise juhtimise all osapooltega kokkulepitud viisil. Maakondlike arenduskeskuste võrgustik on arendusorganisatsioonide võrk, mis tegutseb ühise võrgustikustrateegia alusel, täidab maakonnas sarnaseid standardiseeritud ülesandeid, kuid samas on suunatud võrgustikusisese spetsialiseerumise raames erialaste tipp-pädevuste väljaarendamiseks erinevate võrgustiku liikmete juures (nt vabaihenduste töö Järvmaa MAK-is; merenduse ja väikelaevanduse temaatika Saaremaa MAK-is; ettevõtlikkusõppe arendamine IVEK-is jne). Igas maakonnas tegutseb üks maakondlik arenduskeskus. Võrgustiku liikmesuse aluseks on kokkulepitud kvaliteedistandardite täitmine ja võrgustiku tegevuse üldpõhimõtete järgimine. Sellest tulenevalt ning MAK võrgustiku strateegiale tuginedes on maakondlikud arenduskeskused kokku leppinud, et ettevõtlikkusõppe valdkonnas koordineerib IVEK võrgustiku tegevusi ning on partneriks ettevõtlikkusõppega seotud riigiasutustele.

Tartu Ülikool on meetme tegevuse üks juhtpartneritest ja koordineerib partnerite omavahelist koostööd. Tartu Ülikooli määramine juhtpartneriks põhineb kõrgkoolide omavahelisel koostöömemorandumil, mille sõlmisid Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Ülikool, Eesti Maaülikool, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Estonian Business School ja Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamiseks Eestis. Memorandum määratleb osapoolte koostöö ja ühised eesmärgid ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamisel ning on määranud kõrgkoolide koostöövõrgustikku juhtima Tartu Ülikooli.

Tartu Ülikooli ülesanne juhtpartnerina on juhtida ja koordineerida osapoolte koostööd ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamisel:

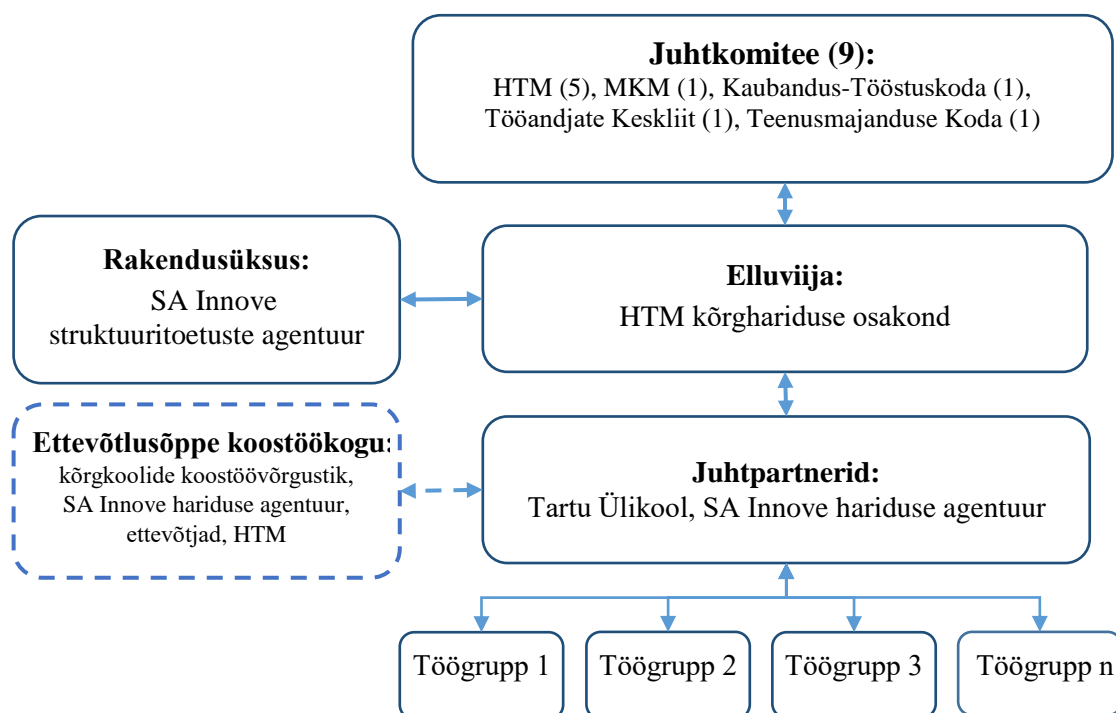
1. koordineerida tegevuskava ja eelarve koostamist ja täitmist;
2. hinnata koostöös elluviijaga tegevuskava ja eelarve kuluefektiivsust ja läbipaistvust, planeeritud tegevuste mõju ja põhjendatust meetme tegevuse eesmärkide täitmise seisukohast ning osapoolte potentsiaali (sh pädevusi, kvalifikatsiooni) tegevuskava kavandatud aja ja vahenditega ellu viia.
3. korraldada teabevahetust ja partnerlusüritusi, mis võimaldavad vastastikustest kogemustest õppimist ja arengut, soosivad parimate praktikate levitamist ja kasutuselevõttu;
4. korraldada kõrgkoolide koostöövõrgustiku väliskommunikatsiooni.

Juhtpartner Tartu Ülikool moodustab tegevuste kavandamiseks ja elluviimiseks täiendavaid töögrupe, kuhu kaasatakse partnerite esindajaid ja eksperte, kellel on vajalikud eeldused (pädevused, valmisolek) töögrupi töösse panustamiseks. Töögruppide mehitamisel jälgitakse kõikide haridustasemete tasakaalustatud esindatust lähtuvalt töögrupi eesmärgist. Juhtpartner tagab, et töögrupi juhil on nii parim erialane pädevus kui ka valmisolek koostööd koordineerida. Samuti tagab juhtpartner, et tegevuste elluviimises osalevatel ekspertidel on selleks vajalikud pädevused ja valmisolek.

SA Innove hariduse agentuur on juhtpartner tegevuse 7.3. osas ja koordineerib koostöös Tartu Ülikooliga üld- ja kutsehariduse sisendi andmist teistesse tegevustesse. Juhtpartner SA Innove hariduse agentuur tagab, et tegevuse elluviimisele kaasatakse partnerite esindajaid ja eksperte, kellel on vajalikud eeldused (pädevused, valmisolek) tegevuse elluviimisele panustamiseks.

Ettevõtlikkuse kujundamise ja ettevõtlusõppe seostamiseks meetme tegevuse väliste suundumustega ning strateegiliseks mõttekojaks moodustavad kõrgkoolide võrgustik, ettevõtjate esindajad (sh Kaubandus-Tööstuskoda, Tööandjate Keskliit, Teenusmajanduse Koda) ja SA Innove hariduse agentuur ning Haridus- ja Teadusministeerium **ettevõtlusõppe koostöökogu**. Koostöökogu on ettevõtlusõppe osapoolte mitteformaalne dialoogiplatvorm. Koostöökogu hindab koostöös elluviijaga tegevuste mõju ühiskonna ja majanduse arengule, hindab püstitatud eesmärkide vastavust ja tulemuste saavutamist ning teeb sellest lähtuvalt ettepanekuid osapooltele ning esitab juhtnõukogule arvamuse tegevuskava ja eelarve projekti kohta. Koostöökogu tööd juhivad üks ettevõtjate esindajatest.

Meetme tegevuse juhtimise skeem on esitatud joonisel 1. Juhtimisskeemi ülesehitamisel on lähtutud eesmärgist, et ettevõtlusõppe oleks haridussüsteemi loomulik osa ka pärast ESF rahastuse lõppu. Ülikoolid on teadmuse loojad ja õpetajate koolitajad, mistõttu neil lasub peamine vastutus ettevõtlusõppe metoodika ja õppevara väljatöötamisel ning vastava pädevuse arendamisel. Praegu on pädevus killustunud, puudub koostöö pädevuste koondamiseks ja rakendamiseks haridussüsteemis. Seni on ettevõtlusõppet läbi viidud projektipõhiselt ja ebasüsteemselt. Välja ei ole kujunenud selget tööjaotust. Meetme tegevuse eesmärkide saavutamiseks leiavad partnerid parimad lahendused, koondavad parimad pädevused ja kujundavad sellest lähtuvalt omavahelise tööjaotuse. Partneritega lepatakse tegevuskava ja eelarve kokku partnerluslepingu alusel. Tegu on teedrajava ja haridustasemete ülese tegevusega, mille puhul on oluline kooskõla ja sünergia teiste elukestva õppe strateegia eesmärkide ja tegevustega, sh muutunud õpikäsitluse rakendamisega. Seetõttu on otstarbekas, et elluviija on HTM, et kindlustada ettevõtlusõppe saamine haridussüsteemi loomulikuks osaks.

Joonis 1. Meetme tegevuse juhtimise skeem

4. Toetatavate tegevuste abikõlblikkuse periood ja ajakava

Abikõlblikkuse periood on esitatud eelnõu punktis 4 ja selleks on 1.01.2015–31.12.2018. Erand on ühikuhindade alusel rahastatavad tegevused, mis on abikõlblikud alates ühikuhindade kehtestamisest. Ühikuhinnad on kehtestatud haridus- ja teadusministri 29.07.2015. käskkirjaga nr 1.1-2/15/312.

Kulude abikõlblikkus on tagasiulatuvalt vajalik, kuna osaliselt on tegevused juba käivitunud. Käesoleva käskkirja kinnitamine on viibinud Haridus- ja Teadusministeeriumi programmipõhisele eelarvestamisele ülemineku tõttu. Käskkirja kinnitamise eelduseks on EÕS-i „Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi“ kinnitamine, kuna käskkiri on selle programmi lisa. EÕS-i „Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm“ on kinnitatud 8. aprillil ministri käskkirjaga nr 144.

Kõiki toetatavaid tegevusi viiakse ellu kogu abikõlblikkuse perioodi vältel **aastatel 2015–2018**.

Toetatav tegevus	2015	2016	2017	2018
7.1. Ettevõtlusõppe meetodika arendamine ja õppevara koostamine	X	X	X	X
7.2. Ettevõtlusõpet läbiviivate spetsialistide täienduskoolitus	X	X	X	X
7.3. Kooli ettevõtlikumaks muutmise ja praktilise ettevõtlusõppe toetamine	X	X	X	X
7.4. Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe rakendamise toetamine kõrgkoolides	X	X	X	X
7.5. Pädevuste arendamine ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe alal	X	X	X	X
7.6. Teadlikkuse tõstmine ettevõtlikkuse kujundamise ja ettevõtlusõppe arendamise vajalikkusest	X	X	X	X

5. Eelnõu punkt 5 määratleb eelnõus kasutatavad mõisted.

Punktis sõnastatud mõisteid kasutatakse selles tähenduses käesoleva käskkirja raames.

6. Toetuse andmise eesmärk on esitatud eelnõu punktis 6.

Toetuse andmise eesmärk on rakendada ettevõtlikkust arendav õpikäsitus ja ettevõtlusõppe süsteemselt kõigil haridustasemetel ja -liikides ning muuta koolid ettevõtlikumaks nii, et ettevõtlusõppe ja ettevõtlikkuse kujundamine, samuti sellealaste teadmiste ja oskuste arendamine on haridussüsteemi loomulik osa. Selleks arendatakse ettevõtlikkus- ja ettevõtlusõppe metoodikat ning õppevara ja töötatakse välja õppe läbiviimist toetavad juhendmaterjalid, mis tehakse avalikult, tasuta kättesaadavaks. Seeläbi luuakse kõigile õppijaile võimalus ettevõtlusõppe läbimiseks. Samuti on vajalik, et haridusasutuste, ettevõtjate ja teiste ettevõtlikkuse arendamist ning ettevõtlusõppet toetavate osapoolte vahel toimub tihe ja koordineeritud koostöö. Meetme tegevuse tulemusena koordineerib kõrgkoolide koostöövõrgustik ettevõtlikkuse kujundamiseks ja ettevõtlusõppeks vajalikku pädevuste kasvu ja nende rakendamist haridussüsteemis. See toetab koolilõpetajate ettevõtliku hoiaku ja ettevõtlusega alustamiseks vajalike teadmiste ja oskuste kasvu ning suurendab lõpetajate konkurentsivõimet tööturul.

7. Toetavad tegevused ning nende tulemused ja sihtrühmad on kirjeldatud punktis 7.

Ettevõtlikkuse üldine lõimimine aineõppesse on läbivalt elukestva õppe strateegia programmide, sh üldharidus-, kutseharidus-, kõrgharidus-, õpetajakoolituse ja digipöörde programmi ülesanne. Metoodikate arendamisel tehakse koostööd õpetajahariduse eest vastutavate ülikoolide kompetentsikeskustega, et tagada metoodikate jõudmine esmaõppesse. Tegevuse raames toetatakse kooliväliste partnerite kaasamist, kellel on määrav roll ettevõtlusõppe ja ettevõtlikkuse kujundamise alaste teadmiste ja oskuste arendamisel. Kooliväliste partnerite kaasamist õppeprotsessi toetatakse vastavalt tegevuskavale ja projektipõhiselt ning selleks kehtestatakse avatud taotlusvooru tingimused.

Eelnõu punktis 7 on kirjeldatud kuus toetatavat tegevust:

- 7.1. Ettevõtlusõppe metoodika arendamine ja õppevara koostamine;
- 7.2. Ettevõtlusõppet läbiviivate spetsialistide täienduskoolitus;
- 7.3. Kooli ettevõtlikumaks muutmise ja praktilise ettevõtlusõppe toetamine;
- 7.4. Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe rakendamise toetamine kõrgkoolides;
- 7.5. Pädevuste arendamine ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe alal;
- 7.6. Teadlikkuse tõstmine ettevõtlikkuse kujundamise ja ettevõtlusõppe arendamise vajalikkusest.

Toetusskeemi tegevused valitakse vastavalt seirekomisjoni kinnitatud üldistele valikukriteeriumidele. Tegevuskava ja eelarve koostamisel hinnatakse tegevuskava tegevusi ja eelarvet lähtudes järgmistest kriteeriumidest:

1. mõju meetme eesmärkide saavutamisele;
2. põhjendus;
3. kuluefektiivsus;
4. toetuse saaja suutlikkus projekti ellu viia;
5. mõju läbivatele teemadele (regionaalsele arengule, keskkonnahoiule, kodanikuühiskonna arengule, võrdsete võimaluste tagamisele, ühtsele riigivalitsemisele ja infoühiskonna edendamisele).

Toetatavate tegevuste elluviimiseks kinnitab elluviija käskkirja punktis 13.2.1. nimetatud aastase tegevuskava ja eelarve, millele on oma arvamuse andnud ettevõtlusõppe koostöökogu ja mille on heaks kiitnud juhtkomitee. Elluviija hindab koos juhtpartneritega tegevuskava vastavust seirekomisjoni kinnitatud üldistele valikukriteeriumidele, selleks on vajalikud järgmised etapid ja eeltingimused tegevuskava ja eelarve koostamisel:

- Juhtpartnerid Tartu Ülikool ja SA Innove Hariduse agentuur koordineerivad koostööd teiste partneritega:
  - Juhtpartner Tartu Ülikool koordineerib töörühmade tööd ja nende vahelist koostööd aastase tegevuskava ja eelarve projekti koostamisel (toetatavad tegevused 7.1, 7.2, 7.4, 7.5, 7.6) ning hindab koostöös meetme tegevuse elluviijaga toetatavate tegevuste elluviijate pädevusi, mis on vajalikud tegevuse elluviimiseks. Vajadusel hangitakse teenust kolmandatelt osapooltelt (mitte-partneritelt).
  - Juhtpartner SA Innove Hariduse Agentuur koordineerib koostööd partnerite IVEK ja JA aastase tegevuskava ja eelarve koostamisel (toetatav tegevus 7.3.) ning hindab koostöös meetme tegevuse elluviijaga toetatavate tegevuste elluviijate pädevusi, mis on vajalikud tegevuse elluviimiseks. Vajadusel hangitakse teenust kolmandatelt osapooltelt (mitte-partneritelt) või tehakse koostööd teiste meetme tegevuse partneritega.
- Aastase tegevuskava ja eelarve projekt koostatakse sellise detailsusega, et on võimalik hinnata kavandatavate tegevuste kuluefektiivsust, põhjendatust ja mõju meetme tegevuse eesmärkide saavutamisele. Selleks kirjeldatakse aastane tegevuskava järgmiste kriteeriumide lõikes:
  1. Alategevuse täpne eesmärk perioodi (aasta) lõpuks;
  2. Alategevuse lühikirjeldus ja vajadus toetatava tegevuse elluviimiseks;
  3. Probleemi ehk praeguse olukorra kirjeldus;
  4. Vajaliku muutuse kirjeldus ja oodatav tulemus;
  5. Tulemust kirjeldav(ad) mõõdik(ud) ja sihttase(med);
  6. Alategevuse seos toetatava tegevuse väljundnäitajaga;
  7. Alategevuse elluviija ehk põhivastutaja (partner) ja kaasatavad partnerid, põhivastutaja kontaktisik ja kontaktandmed.

Aastase tegevuskava projekti iga alategevuse eelarve iga eelarverea kulu vajadus põhjendatakse ning esitatakse maksumuse kujunemine järgmiste kululiikide lõikes:

1. Otsene personalikulu (sh arvestuslik töötundide koguarv ja töötunni maksumus) ühendmääruse mõistes;
2. Muud abikõlblikud kulud, sh:
  - kauba/teenuse ost ÜM mõistes,
  - lähetuskulu (sh arvestuslik lähetatavate isikute arv ja kulu isiku kohta),
  - osalustasud (sh arvestuslik isikute arv ja kulu isiku kohta),
  - seminariteenus (sh arvestuslik isikute arv ja kulu isiku kohta),
  - teavituskulu (sh võimalusel asjakohane ühikute arv ja ühiku hind),
  - muu kauba/teenuse ost (sh võimalusel asjakohane ühikute arv ja ühiku hind);
3. Muud kulud (ühendmääruse mõistes kaudsed kulud, mida hüvitatakse ühtse määra alusel).

Tegevuskava ja eelarve projekti juurde koostatakse seletuskiri, mis seletab lahti vajalikud mõisted, alategevuse seose toetatava(te) tegevus(t)ega ning annab ülevaate alategevuste elluviimise planeeritavast ajakavast, nende omavahelistest seostest ja loogilisest ning ajalisest järgnevusest (ühed tegevused on teiste sisendid) kogu meetme tegevuse abikõlblikkuse perioodi jooksul.

- Ettevõtlusõppe koostöökogu hindab aastase tegevuskava ja eelarve ettevõtlikkus- ja ettevõtlusõppe strateegilise arendamise seisukohalt ning alategevuste mõju ühiskonna ja majanduse arengule ja esitab oma seisukohad juhtkomiteele.
- Juhtkomitee kiidab heaks tegevuskava ja eelarve, võttes arvesse ettevõtlusõppe koostöökogu ettepanekud või teeb vajadusel omapoolsed ettepanekud tegevuskava muutmiseks. Seisukohtade kujundamisel lähtub juhtkomitee meetme tegevuse eesmärkide täitmisest ja nende suunas liikumisest, planeeritud tegevuste mõjusust ja põhjendatust meetme tegevuse eesmärkide täitmise seisukohast ning osapoolte potentsiaalset tegevuskava kavandatud aja ja vahenditega ellu viia.

- Elluviija kinnitab aastase tegevuskava ja eelarve. Võttes aluseks koostöökogu ja juhtkomitee ettepanekuid, hindab elluviija tegevuskava kuluefektiivsust ja läbipaistvust; planeeritud tegevuste mõjusust ja põhjendatust meetme tegevuse eesmärkide täitmise seisukohast ning osapoolte pädevusi ja valmisolekut tegevuskava kavandatud aja ja ressursidega ellu viia. Vajadusel võib elluviija teha osapooltele ettepaneku tegevuskava ja eelarve või selle projekti muutmiseks.
- Elluviija lepib iga partneriga aastase tegevuskava ja eelarve osas kokku partnerluslepingus, millega partner võtab kohustuse tegevuskavas kirjeldatud tegevused ettenähtud aja ja ressursidega ellu viia. Osapoolte ettepanekuid arvesse võttes võib elluviija algatada partnerluslepingu muutmine, kui on oht, et partner ei suuda tegevusi ettenähtud aja ja eelarvega ning kokkulepitud mahus ellu viia.

Tegevus 7.1. Ettevõtlusõppe metoodika arendamine ja õppevara koostamine

Tegevuse eesmärk: Kõikidele haridustasemetele on loodud õppijate järk-järgulist pädevuste kasvu arvestavad ettevõtlusõppe moodulid ning nende rakendamist toetavad metoodilised juhendmaterjalid ja kaasaegne õppevara.

Ettevõtlusõppe läbimise võimalus on põhikooli kõrgemal astmel, gümnaasiumis, kutsekoolis ja kõikidel kõrgharidustasemetel. Ettevõtlusõppe pakkumise ülesanne jääb õppeasutuste põhitegevuse raamidesse ning selle ulatust jälgib programmi juhtkomitee. Üld- ja kutsehariduse moodulite ja õppevara arendamise eest vastutavad SA Innove hariduse agentuur ja Tartu Ülikool koostöös teiste partneritega, kõrghariduse moodulite ja õppevara arendamise eest vastutab Tartu Ülikool koos kõrgkoolide koostöövõrgustikuga.

Ettevõtlusõppes ei ole välja kujunenud selget ja loogilist üleminekut haridustasemete lõikes ja seda, milliseid teadmisi antakse ja oskusi arendatakse üld- ja kutsehariduses ning kõrghariduses. Sellest tulenevalt on õppevara osaliselt kattuv ning mõned teemad ja valdkonnad on puudulikult kaetud. Tartu Ülikool juhtpartnerina tagab ettevõtlusõppe metoodika ja õppevara tasakaalustatud arendamise nii haridustasemete (sh eelkõike üld- ja kutsehariduse ning õpetajakoolituse) kui ka valdkondade lõikes.

Rahvusvahelist kogemust kaasates töötatakse tegevuse raames välja ettevõtlusõppe metoodika ja moodulid, metoodilised juhendmaterjalid kõikidele haridustasemetele, arvestades õppijate järk-järgulist pädevuste kasvu. Luuakse õppevara, mis aktiveerib õppijat, toetab tegevus- ja kogemusõpet, on mänguline ja põhineb uudsetel IKT lahendustel. Õppevara on kõikidele haridustasemetele ühisplatvormi(de)lt kättesaadav.

Õppevahendite väljatöötamisel ja uuendamisel peetakse silmas sooneutraalset käsitlust ning välditakse stereotüüpset lähenemist kooskõlas Soolise võrdõiguslikkuse seadusega, mille kohaselt (§ 10) peavad õppematerjalid aitama kaasa naiste ja meeste ebavõrdsuse kaotamisele ja võrdõiguslikkuse edendamisele. Julgustatakse ettevõtlusõppes osalema ja ettevõtlusega tegelema alaesindatud grupe (näiteks tüdrukud/naised, muudest rahvustest inimesed, puuetega inimesed). Vajadusel konsulteeritakse soolise võrdõiguslikkuse spetsialistidega.

Tegevusel on 2 alategevust.

Alategevus 1) Ainekavade ja metoodika arendamine

Tegevuse raames kaardistatakse kõikidel haridustasemetel kasutatavad ettevõtlikkusõppe metoodikad, ettevõtlusõppe moodulid, ainekavad ja valikained. Üld- ja kutsehariduse tasemel kaasajastatakse ja seostatakse ettevõtlusõppe valikõppeaine sisu muutustega ühiskonnas, sh töötatakse välja metoodilisi juhendmaterjale ning töötatakse välja ettevõtlikkuse osa koolide enesehindamise mudelis ja rakendatakse see.

Kutsehariduse tasemel töötatakse välja loodavale väikeettevõtja kutsestandardile vastavad valdkondlikud ettevõtlusõppe moodulid, mida alates neljandast õppetasemest on võimalik erialase

spetsiifikaga lõimitult õpetada. Moodulite täismahus läbimine peab võimaldama lõpetajal saavutada väikeettevõtja kutsestandardi.

Kõrghariduse tasemel arendatakse ettevõtlusõppe protsessi raamistikku, interdistsiplinaarsust tagavaid erialaspetsiifilisi ja valdkonnaüleseid ning kõrgkoolide vahelisi ettevõtlusmooduleid ning rakendatakse need.

Tegevuse tulemusena on üldhariduses loodud võimalused praktilise ettevõtlusõppe läbimiseks, kutsehariduse tasemele on välja töötatud valdkonnaspetsiifikat arvestavad ettevõtlusmoodulid, kõrghariduses välja töötatud ettevõtlusõppe moodulid, mis lähtuvad erialaspetsiifikast ja on integreeritud erinevate kõrghariduse õppetasete vahel, ning on välja töötatud ja rakendatud ettevõtluspedagoogika moodul ja õpetajakoolituse õppekavades on tagatud võimalused ettevõtlikkuspädevuste omandamiseks.

Alategevus 2) Õppevara koostamine ja arendamine ning selle kättesaadavuse tagamine

Tegevuse raames kaardistatakse kõikidel haridustasemetel kasutatav õppevara ja selle uuendamise vajadus, koostatakse haridustasemete üleselt tasakaalustatud õppevara arendamise kava, mis põhineb nii kasutusel olevate meetodite ja õppekavade analüüsil kui ka uute loodavate meetodite ja õppekavade vajadusel, samuti sihtrühmade ja haridustasemete tasakaalustatud proportsioonil.

Töötatakse välja ja rakendatakse kõikidele haridustasemetele õppijate järk-järgulist pädevuste kasvu arvestav ja erialaspetsiifiline õppevara (kutse- ja kõrghariduses) koos juhendmaterjalidega (ka internetikeskkonnas), s.h. erialakesksed ülesanded, töölehed, parimad praktikad, kaasused jm. ning koostöös kesksete õppevara veebikeskkondadega tagatakse õppevara kättesaadavus. Õppevara tõlgitakse ja kohandatakse põhikooli lõpuni vene keelde.

Tegevuse tulemusena on õppevara ja õpetajat toetavad meetodilised materjalid nüüdisaegsed ja kättesaadavad kõigi haridustasemete jaoks ning nende uuendamine ja väljatöötamine on süsteemne ja tasakaalustatud. Õppevara kättesaadavus tagatakse digipöörde programmi toel ühiste platvormide kaudu. IKT lahenduste kasutamine on kujunenud õppetöö igapäevaseks osaks ning vajalikuks vahendiks kaasaegse õpikeskkonna kujundamisel.

Tegevus 7.2. Ettevõtlusõpet läbiviivate spetsialistide täienduskoolitus

Tegevuse eesmärk: Õpetajate, õppejõudude ja ettevõtjate ettevõtlusõppe läbiviimiseks vajalike pädevuste omandamine.

Tegevuse kaudu tõstetakse õppetööd läbiviivate spetsialistide professionaalsust ja pädevust ettevõtlusõppe läbiviimiseks. Kuna ettevõtlusõpe järgib kogemuspõhist lähenemist ja ettevõtlusprotsessi loogikat, siis on vaja pädevaid õpetajaid, kes suudaksid õppureid suunata lähtuvalt protsessist ja konkreetse äriidee valdkonna spetsiifikast.

Ettevõtlusõppe protsessi kaasatakse ka tegutsevaid ettevõtjaid, kes suudavad olla õppuritele eeskujuks ja jagada valdkonnaspetsiifilist pädevust, mistõttu on vaja arendada ka õppetööd läbiviivate ettevõtjate pedagoogilisi ja didaktilisi teadmisi ja oskusi.

Tegevuse raames koolituste läbiviimisel kasutatakse mitmekesiseid õppevorme: ühekordseid lühiajalisi koolitusi, koolituskursuseid pikema perioodi jooksul või intensiivselt, samuti individuaalseid konsultatsioone. Üld- ja kutsehariduse tasemel viiakse õpetajate täiendõpet kasutades läbi nn tugitegevusi (õppimine praktikutelt läbi praktika), näiteks töövari, ettevõtte külastus, praktika ettevõttes, ettevõtjate seminarid jm. Tagatakse ettevõtjate mentorlus ettevõtlusõpetajatele, piirkondlike mentorvõrgustike arendamise kaudu arendatakse koolide ja ettevõtjate vahelist koostööd.

Täienduskoolitusprogrammide väljatöötamisel konsulteeritakse soolise võrdõiguslikkuse spetsialistidega, et tagada ettevõtlusõpet läbiviivate spetsialistide sooneutraalne lähenemine ettevõtlusõppe läbiviimisel.

Õppetööd läbiviivatel spetsialistidel võimaldatakse ennast täiendada välisriikides.

Vastavalt vajadusele ja valdkonna spetsiifikale on kõikidel partneritel võimalus kokku leppida koolituste korraldamises oma kõrgkoolis või valdkonnas.

Täienduskoolitusel võivad osaleda Eesti üldhariduskoolide ja kutsekoolide õpetajad, kõrgkoolide õppejõud, õppetööd läbiviivad doktorandid jt ettevõtlusõppesse kaasatud spetsialistid ja ettevõtjad, kellele koolitus on suunatud.

Tegevuse tulemusena on õpetajad, õppejõud ja ettevõtjad omandanud teadmised ja oskused ettevõtlusõppe läbiviimiseks. Õpetajate, õppejõudude ja ettevõtlusõpet läbiviivate ettevõtjate täiendusõppevõimalused tagavad nende professionaalse arengu ja innovaatilise hoiaku ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe valdkonnas ning arvestavad õpikäsitluse muutusega. Õppetööd läbiviivate spetsialistide ring on tänu ettevõtjate kaasamisele laienenud.

Täienduskoolitusprogrammide väljatöötamise ja läbiviimise eest vastutavad Tartu Ülikool ja Tallinna Ülikool. Tartu Ülikool juhtpartnerina tagab täienduskoolitusprogrammide tasakaalustatud proportsionaalse arendamise kõikide haridustasemetel ja valdkondade lõikes, arvestades sihtrühmade vajadusi.

Kõik tegevuse 7.2. raames tekkivad kulud makstakse välja ühikuhinna alusel. Ühikuhinnad on kehtestatud haridus- ja teadusministri 29.07.2015. käskkirjaga nr 1.1-2/15/312. Kui töötaja personalikulu hüvitatakse tegevuse raames nii lihtsustatud korras ühikuhinna alusel (tegevusest 7.2.) kui tegelike kulude alusel (tegevusest 7.1.; 7.3.-7.6.), peab töötaja pidama tööajatabelit eri kulude hüvitamisviiside eristamiseks.

Tegevus 7.3. Kooli ettevõtlikumaks muutmiseks ja praktilise ettevõtlusõppe läbiviimiseks projektide toetamine.

Tegevuse eesmärk: Kaasata koolivälised partnerid toetama ettevõtlikkuspädevuste kujundamist ja ettevõtlusõppe läbiviimist.

Õppe läbiviimist toetavad piirkondlikud mentorvõrgustikud, mentoreid kaasatakse õppetöö läbiviimise, erinevatel haridustasemetel rakendatakse laiapõhjalist (erialast) praktilist interdistsiplinaarset ettevõtlusõpet. Samuti kaasatakse õppe läbiviimise teised koolivälised partnerid, kes arendavad ja pakuvad teenuseid, mis toetavad ettevõtlikkuse arendamist ja ettevõtlusõppe läbiviimist. Et saada täiendavaid kogemusi ja ekspertteadmisi ettevõtluse ja ettevõtlikkuse edendamiseks ning selleks vajalike meetodite ja vahendite väljatöötamiseks, kaasatakse kooliväliseid partnereid (IVEK ja JA) tegevuskava alusel sarnaselt kõrgkoolidega.

Uuendatud või uute ettevõtlusõppe ainekavade ja moodulite rakendamiseks toetatakse õppekavaväliste tegevuste läbiviimist, aktiivõppe meetodite kasutamist, koostööd ettevõtjate, kohaliku kogukonna ning teiste ettevõtlikkuse arendamise ja ettevõtlusõppega seotud organisatsioonidega.

Tegevuse raames toetatakse koolide ja koolivälise tugisüsteemi koostööd ettevõtlikkuse ainetevahelise lõimingu ja ettevõtlusõppe rakendamisel (koolivälise tugisüsteemi integreeritus õppekavaga) nii iga-aastase tegevuskava- kui projektipõhiselt:

Alategevus 1) Kooliväliste partnerite kaasamine tegevuskavapõhiselt

Koostöös IVEK-i ja JA-ga laiendatakse ja arendatakse õpilasfirmade programmi, ettevõtliku õppe mudelit ja ettevõtete koostöövõrgustikku igasse maakonda, võrgustikul on igas maakonnas oma

partner maakondliku arenduskeskuse näol. Partnereid rahastatakse iga-aastase tegevuskava ja eelarve alusel, kus lepitakse kokku tegevuste eesmärgid, väljundid ja eelarve.

Alategevus 2) Koolide ja kogukonna koostööprojektide toetamine

Luuakse võimalused koolidevälise tugisüsteemi, ettevõtjate ja kogukonna koostööks läbi avatud taotlusvooru, mille abil on võimalik lõimida tugistruktuuride ettevõtlikkust arendavad tegevused/teenused ning ekspertteadmised õppetöösse ning viia läbi regionaalse mõjuga koostööprojekte ettevõtlusteadlikkuse suurendamiseks. Koostööprojektide abil suureneb haridussüsteemi seotus ettevõtjate ja kohaliku kogukonnaga. Projektide rahastamise üheks tingimuseks on kooliväliste partnerite poolt täiendavate ressursside (rahalised ja/või mitterahalised) kaasamine tegevuste elluviimisesse. Selline rahastamismehhanism on valitud peamiselt seetõttu, et väljumisstrateegia seisukohast on Innove hariduse agentuuril oluline saada ülevaade kooliväliste partnerite tegevustest ning arendada pädevusi selliste projektide rahastamiseks ja administreerimiseks, et need kujuneksid haridussüsteemi loomulikuks osaks ka pärast ESF rahastuse lõppu.

Tegevus 7.4. Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe rakendamise toetamine kõrgkoolides

Tegevuse eesmärk: Kõrgkoolide ettevõtlikumaks ja avatumaks muutmine.

Kõrgkoolide ülesanne on pakkuda mitte-majanduserialade üliõpilastele valikainena ettevõtlusõpet, mida nad teevad oma põhitegevuse raames ilma täiendava finantseerimiseta. Õppe atraktiivsemaks ja elulisemaks muutmiseks on vaja toetada uute interdistsiplinaarsete ja rühmatööl põhinevate õppevormide loomist, tuua ettevõtjaid osalema kõrgkooli õpetegevusse õppejõudude ja mentoritena, pakkuda eelinkubatsiooni võimalusi, mh kutsekoolide ja gümnaasiumide õpilastele.

Kutse- ja kõrghariduses on võimalused moodustada interdistsiplinaarseid koolidevahelisi meeskondi uute äriideede leidmiseks ja nende arendamiseks eelinkubatsioonis. Praegu on selleks võimalused ebapiisavad, ka puudub õppijaid motiveeriv võistlussüsteem.

Kõrgkoolide juurde arendatakse jätkusuutlik regionaalne õppurite ettevõtlusõpet toetav (eel)inkubatsioonisüsteem, mida saavad kasutada kõikidel haridustasemetel õppijad. Arendatakse mentorsüsteem, sh valdkondliku mentorsüsteemi põhimõtted, mentorite (kogemusega õpetajad ja ettevõtjad) leidmise, õppetöösse kaasamise ja motiveerimise põhimõtted. Mentorite võrgustike liikmed nõustavad ja toetavad õppeprotsessi ning eelinkubatsioonis olevaid meeskondi. Samuti kujundatakse välja (ettevõtlus)ideede võistluste süsteem ning soodustatakse meeskondade osavõttu rahvusvahelistest võistlustest, et õppurid saaksid kogemusi ning oma ideid arendada. Ettevõtjad, mentorid ja investorid kaasatakse võistluste korraldamisse.

Tegevuse tulemusena toetab õppe läbiviimist ühtne jätkusuutlik koostöövõrgustikul põhinev tugisüsteem, tagades õppijate üldise ettevõtlikkuse suurenemise, algatusvõime ja ülekantavate oskuste parema rakendamise kõigis eluvaldkondades.

Tegevus 7.5. Pädevuste arendamine ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe alal

Tegevuse eesmärk: Ettevõtlikkuse kujundamiseks ja ettevõtlusõppeks vajaliku pädevuste arendamine.

Ettevõtlushariduse valdkonnas tegutseb täna palju erinevaid institutsioone, kuid paraku ei arendata valdkonda süsteemselt, mh puudub metoodika ja õppevara kvaliteedikindlustussüsteem. Ülikoolide ettevõtlusalased pädevused on väga erinevalt arendatud: on valdkondi, mis on vägagi kõrgel tasemel, kuid samas on osa valdkondi üldse katmata.

Ettevõtlusõppe ja ettevõtlikkuse kujundamise alaste teadmiste ja oskuste arendamiseks kõigil haridustasemetel on vajalik kõrgkoolide pädevuse kasv nii pedagoogika/õpetajakoolituse (ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe teemadel) kui ka ettevõtliku kooli, ülikooli teemadel. Kõrgkoolide

koostöövõrgustik koos ettevõtjate jt valdkonna esindajatega töötavad selle nimel, et Eestis toimiks terviklik ja koostöine ettevõtluse ja ettevõtlushariduse metoodiline arendamine ning uurimise ja parima praktika jagamise süsteem.

Kõrgkoolide ettevõtlusõppe koostöövõrgustik, mida juhib Tartu Ülikool koostöös ettevõtlikkuse arendamise ja ettevõtlusõppega tegelevate organisatsioonidega koondab ja arendab välja kõrgetasemelise kompetentsi valdkonna haridustasemetega üleseks strateegiliseks juhtimiseks ja jätkusuutlikuks arenguks. Kõrgkoolide koostöövõrgustiku abil kaetakse pädevused ühtlasemalt ja arendatakse ettevõtlikkuse kujundamiseks ja toetamiseks ning ettevõtluseks vajalikke pädevusi haridussüsteemis.

Jätkusuutlikkuse tagamiseks koondatakse kõrgkoolide juurde spetsiifiline ettevõtlusõppe läbiviimise metoodiline pädevus nii põhikooli, gümnaasiumi kui kutseõppe jaoks, algtades selles valdkonnas uuringuid ja kaasates doktorante järelkasvu tagamiseks. Uuringute läbiviimisel pööratakse mh tähelepanu soolise võrdõiguslikkuse mõõtmele ja valdkonnas stereotüüpse lähenemise riskile. Kõrgkoolide koostöövõrgustik koostab uuringute kava, mis kooskõlastatakse elluviijaga.

Tegevuse raames korraldavad kõrgkoolid õpitubasid, suvekoole ning muid metoodilise pädevuse arengut toetavaid üritusi, rahvusvahelise praktika kasutamist/teabe maaletoomist jms.

Tegevuse sihtrühma liikmed osalevad nii kodumaistes kui rahvusvahelistes koostöövõrgustikes, arendamaks pädevusi ettevõtlikkuse ja ettevõtluse erinevate valdkondade ja nende valdkondade ettevõtlushariduse edendamiseks erinevate sihtrühmade tarbeks.

Tegevuse tulemusena on kõrgkoolide koostöövõrgustik innovaatilise ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe valdkonna arendustegevuse eesvedaja. Uuringutel põhinev sisend annab võimaluse jätkusuutliku ja stabiilse ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamiseks ning rahastamismehhanismi väljatöötamiseks.

Tegevus 7.6. Teadlikkuse tõstmine ettevõtlikkuse kujundamise ja ettevõtlusõppe arendamise vajalikkusest

Tegevuse eesmärk: Koolijuhid, õpetajad ja õppejõud on ettevõtliku hoiaku toetajad ja kujundajad koolis.

Tegevuse raames korraldatakse koostöös erinevate partneritega ettevõtlikkust ja ettevõtlusõpet propageerivaid kõikide sihtrühmade vajadustest lähtuvaid laiapõhjalisi üritusi ja kampaaniaid, jagatakse haridustasemetega üleseid (ettevõtlusvaldkonna) kogemusi ja metoodikaid, korraldatakse ühisüritusi ja kogemusvahetusseminare, levitatakse parimaid praktikaid, sh infot õppevara olemasolust ja kasutusvõimalustest (lõimitus, kaasaegsed metoodikad jm) infoseminaride, suvekoolide, konverentside jm vormis ning tunnustatakse parimaid, sh ettevõtlikke koole, õpetajaid jt.

Üld- ja kutsehariduse tasemel viiakse läbi kohaliku omavalitsuse juhtidele suunatud teadlikkuseseminare ja inspiratsioonipäevi ning õpetajatele ja koolide juhtkondadele suunatud ettevõtlikkust toetavaid seminare, inspiratsioonipäevi, ettevõtlikkuslaagreid jm ühisüritusi.

Teavitustöö olulisimaks kanaliks on veebikeskkond, millega aidatakse kaasa tegevuse jõudmisele partnerite ja sihtgrupini ning tagatakse iga tegevuse nähtavus.

Lisaks luuakse võimalused võrgustikupõhiseks suhtluseks (blogid, Facebook jm kaasaegsed kommunikatsioonivahendid). Informatsiooni tegevuste ja nende tulemuste kohta levitatakse nii tegevuse raames toimuvate kui ka teiste algatuste raames või teiste organisatsioonide poolt korraldatud infopäevadel, konverentsidel ja seminaridel. Tegevuse reklaamimiseks kuulutatakse välja logode, meenete, auhindade jms kujundamise konkursid. Samuti korraldatakse infomaterjalide ja trükiste (artiklid, infovoldikud, uuringute ja analüüside ülevaated, käsiraamatud, meened jm) koostamist ja levitamist ning ekspertide osalemist ettevõtlusteemalistes raadiosaadetes.

Teavitustegevuste kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse erinevate sihtrühmadega (sh erivajadusega, muu emakeelega õppurid, uussisserändajad, täiskasvanud õppijad) ning tegevuse tutvustamisel välditakse sooliste stereotüüpide süvendamist.

Tegevuse tulemused kajastuvad veebis, ettevõtlikkuse arendamisest ja ettevõtlusõppest huvitatud sihtgrupid on võimalustest teavitatud, ettevõtlik hoiak haridussüsteemis on väärtustatud.

8. Tulemus ja väljundnäitajad on esitatud eelnõu punktis 8.

Meetme tegevuse mõju on väljundindikaatorite kaudu väljenduvatest tulemustest märkimisväärselt suurem. Meetme tegevus aitab saavutada EÕS-is sätestatud eesmärki „Erinevate osapoolte rahulolu elukestva õppe toimimisega“, mida mõõdetakse keskselt, regulaarselt läbiviidava uuringu abil. Meetme tegevus toetab koolikultuuri muutust, muutes õppeasustusi avatumaks, soodustades interdistsiplinaarsust ja tuues kooliväliseid partnereid toetama õppeprotsessi läbiviimist. Õppijatele ettevõtlusalaste teadmiste ja oskuste andmisel on positiivne mõju ettevõtlusaktiivsuse kasvule ja tulevaste ettevõtjate ambitsioonikusele. Juhtkomitee jälgib lisaks väljundindikaatorite täitmisele ka meetme tegevuse laiemat mõju.

9. Meetme tegevuse eeldatavat mõju läbivatele teemadele on kirjeldatud eelnõu punktis 9.

10. Toetatavate tegevuste eelarve on esitatud eelnõu punktis 1.

Meetme tegevuse maksumus aastateks 2015-2018 on 6 010 000 eurot, mida rahastatakse järgnevalt: ESF 5 108 500 eurot (kuni 85% kogumaksumusest) ja riiklik kaasfinantseering 901 500 eurot (vähemalt 15% kogumaksumusest). Meetme tegevuse kogumaksumus aastateks 2015-2020 on 8 370 000 eurot, mida rahastatakse järgnevalt: ESF 7 114 500 eurot (kuni 85% kogumaksumusest) ja riiklik kaasfinantseering 1 255 500 eurot (vähemalt 15% kogumaksumusest). Aastateks 2019-2020 tegevuste elluviimiseks kehtestab haridus- ja teadusminister uue toetuse andmise tingimuste käskkirja.

Ehkki toetatavate tegevuste eelarvest moodustab olulise mahu otsene personalikulu, on kogu meetme tegevuse ulatuses ette nähtud ca 10 töökoha loomine. Need ametikohad luuakse toetatavate tegevuste koordineerimiseks. Ülejäänud personalikulu on seotud toetatavate tegevuste elluviimisega, nt ettevõtlusõppe metoodika väljatöötamine, uuringute ja analüüside läbiviimine jms, mis ei too kaasa ametikohtade loomist, sest toetatavaid tegevusi viivad ellu kõrgkoolide teadurid jt pädevad eksperdid valdkonnas.

11. Abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud on esitatud eelnõu punktis 11.

Abikõlblikud on meetme tegevuse elluviimiseks tehtavad kulud, mis on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõike 1 kohaselt kooskõlas riigisiseste ja Euroopa Liidu õigusaktidega ning meetme tegevuses toodud tingimustega.

Kulude abikõlblikkuse hindamiseks tuleb rakendusüksusele esitada aasta tegevuskava ja eelarve, kus täpsustatakse toetuse andmise tingimustega kehtestatud toetatavaid tegevusi ja eelarvet. Aasta tegevuskava ja eelarve esitamise kohustus on esitatud eelnõu punktis 13. Partnerite tegevuskavad ja eelarved lepivad kokku iga-aastaselt partnerluslepingu raames.

Abikõlblike kulude hüvitamise osas on järgmised erisused:

- 1) Standardiseeritud ühikuhinna alusel abikõlblike kulude hüvitamine. Kõiki toetatava tegevuse 7.2. raames rahastatavaid täienduskoolitusi rahastatakse ühe osaleja ühe akadeemilise tunni ühikuhinna alusel. Ühikuhindade alusel rahastatavad tegevused on abikõlblikud alates

ühikuhindade kehtestamisest. Standardiseeritud ühikuhinnad kehtestati haridus- ja teadusministri 29.07.2015. a käskkirjaga nr 1.1-2/15/312.

- 2) Ühtse määra alusel projekti kaudsete abikõlblike kulude hüvitamine. Meetme tegevuse kaudsed kulud hüvitatakse kindla määra alusel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 68 lõike 1 punkti b kohaselt.

Topeltfinantseerimise vältimiseks on välistatud kuludokumentide alusel nende personalikulude hüvitamine, mis on seotud ühikuhinna alusel hüvitatavate koolituste ettevalmistamise, korraldamise ja läbiviimisega. Juhul kui sama inimene teeb ühe lepingu raames tööd, mis on makstav ühikuhinnast ja otsesest personalikulust kuludokumentide alusel, peab töötaja pidama tööajatabelit, et eristada erinevad tööülesanded. Iga otsese personalikulu hüvitamise juhu korral hindab rakendusüksus töölepingu või ametijuhendi alusel personalikulude liigitumist ja tööajatabeli vajadust. Kuna selline personalikulude eristamine tähendab sisuliselt ka üldkulude eristust, siis ei teki võimalust ka üldkulude topeltfinantseerimiseks.

12. Toetuse maksmise tingimused ja kord on esitatud eelnõu punktis 12.

Meetme tegevuse elluviija on Haridus- ja teadusministeerium ja seega on võimalik kulusid vastavalt ühendmäärusele hüvitada eelnevalt tasutud kuludokumentide alusel ja kulude tegemiseks saab elluviija taotleda sildfinantseerimist riigieelarve kaudu. Toetatavates tegevuses osalevate partnerite rahastamise, aruandluse, tegevuse tulemus- ja väljundnäitajate arvutamise meetodika ja muud tingimused fikseeritakse ministri käskkirjas „Meetme tegevuse „Ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe süsteemne arendamine kõigil haridustasemetel“ juhend partnerile“ ning partnerluslepingutes.

2019. aastal on planeeritud teha ESF-st ettevõtlikkuse ja ettevõtlusõppe arendamise jätkuprojekt ja üleminek riigieelarve vahendite kasutamisele on planeeritud alates 2023. aastast.

Meetme tegevuse toetuse andmise tingimuste väljatöötamisel oli lähtekohaks, et ettevõtlusõppe arendamine oleks haridussüsteemi loomulik osa ka pärast ESF rahastamise lõppu. Ülikoolid teadmuse loojate ja õpetajate koolitajatena arendavad välja pädevused ja võimekuse ning vastutavad valdkonna arendamise eest ka pärast ESF rahastamise lõppu. Samuti on SA Innove hariduse agentuuril arendatud pädevus ja võimekus juhtida pärast ESF rahastamise lõppemist koostööd kooliväliste partneritega. Seega ei ole vajalik pärast ESF rahastamise lõppemist suunata valdkonda lisaressurse.

13. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Kultuuriministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Riigikantseleile, Siseministeeriumile, Sotsiaalministeriumile, SA Innovele eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu ja arvamuse avaldamiseks Eesti Kaubandus- Tööstuskojale, Eesti Töandjate Keskliidule, Teenusmajanduse Kojale. Parandusettepanekutega kooskõlastused on saadud Kultuuriministeeriumilt ja Sotsiaalministeeriumilt. Rahandusministeerium ei kooskõlastanud eelnõud ja tegi parandusettepanekud. Rahandusministeeriumile saadeti täiendatud eelnõu uuesti EIS kaudu kooskõlastamiseks, misjärel Rahandusministeerium kooskõlastas eelnõu märkuste arvestamisel. Märkustest lähtuvalt täpsustati seletuskirja ja eelnõud. Täpsem info kooskõlastuselt laekunud märkuste ja ettepanekute kohta on leitav kooskõlastustabelist.

Margus Haidak
tõukefondide osakonna juhataja